

To valutaer – en forsendelse

Det er arbeidstittelen på et eksponat jeg har samlet materiale til gjennom mange år. Eksponatet er snart ferdig, men så er det jo det med finpuss og noen detaljer som skal på plass. Og der dukket det opp et spørsmål relatert til regler for straffeporto for brevkort mellom Finland og Russland. Det var behov for svar. Ad omveier kom jeg i kontakt med redaktøren med mine spørsmål, men han kontret med at det var mulig å skrive en artikkel og kanskje noen av leserne hadde svar. Svarene har falt på plass underveis, men da var artikkelen ferdig skrevet og eksponatet montert. Den starter med en liten innledning før den går nærmere inn på reglene for behandling av ubetalte og delvis betalte brevkort i perioden frem til 1907.

Bakgrunn

I postmanifestet fra 1890 finner vi at frimerker i russisk valuta – kopek og rubler – skulle innføres i Finland. De ble obligatoriske for Russland, senere også utlandet, men aldri innenlands. Imperiets portotakster ble også innført samtidig og man stod med takster og frimerker i to valutaer. Endringene ble aldri fullstendig implementert, og det var portotakster, spesielt innenlands, som bare ble satt i penni. Dette gjaldt imidlertid også enkelte portotakster til Russland og til utlandet. Mot slutten av russertiden ble innenlandske portotakster igjen satt kun i penni.

Ved innføringen av imperiets portotakster hadde de finske brevkorttakstene vært stabile i lang tid, innenlands siden 1. juli 1875. Det kostet 10 penni å sende et postkort, det samme til Russland og alle UPU-land. I tillegg til finske tariffen kom det nå to nye tariffen. Egne takster i kopek innenlands og til Russland, samt en annen takst i kopek i utlandet. Frem til 1892 var det to forskjellige priser på brevkort til Russland, det samme gjaldt i utlandet til 15. august 1900. Innenlands var den finske tariffen fortsatt 10 penni, parallelt med prisen på 3 kopek med russiske frimerker ut september 1917.

Allerede fra 1. januar 1891 var det var mulig å betale for posttjenester i begge valutaer, men mark var fortsatt Finlands ordinære valuta og den som ble brukt i dagliglivet. Kursen til postalt bruk ble de første årene fastsatt kvartalsvis i takt med endringer i markedskursene. Fra 1. september 1897 var kursen stabil, 1 rubel = 2,67 Fmk. Prisen på russiske frimerker i finsk valuta ble også endret kvartalsvis i tråd med kursene frem til og med august 1897, deretter var de uendret frem til oktober 1917. Et 2 kopeks merke kostet 5 penni, 3 kopek 8 penni, 4 kopek 11 penni, osv. Prisene kommer frem ved bruk av valutakursen og ordinære avrundingsregler til nærmeste penni.

Frimerker fra begge valutaer kunne brukes på samme forsendelse. Det var frimerkenes pålydende, og ikke prisen, som ble benyttet til å beregne riktig porto. Eneste restriksjon ved sambruk var at frimerkene måtte være gyldige som frankering til destinasjonen.

Straffeporto

Straffeporto i perioden fra 1891 er interessant fordi den kompliseres av to valutaer og at russiske bestemmelser trumfet de finske. I tillegg ble det skapt enkelte uklarheter fra den finske Poststyrelsen ved endring av UPU reglene i 1892.

Kanadisk 1 cent helsakskort fra Montreal 18. SEP 1911, til Helsinki 29.IX.11. Kanadisk portotakst 2 cent gjeldende fra 1.8.1878. 1 cent manglende frankering. 1 c = 5 centimes deretter 10 centimes straffeporto og stemplet T10.

10 centimes = 10 penni. Godkjent 10 penni porto forfalt og frigitt av adressaten ved kontant betaling.

Allerede ved grunnleggelsen av Verdenspostforbundet (GPU, senere UPU) i 1874, med virkning fra 1.juli 1875, ble problemet med underbetalt utenlandsk post tatt hånd om. Det ble bestemt at ubetalte eller utilstrekkelig betalte brev skulle merkes med "T" (Taxe a payer) og manglende porto skulle angis. Mottager skulle betale dobbelt skyldig beløp kontant. Fra 1. april 1879 ble bestemmelsene også gjort gjeldende for brevkort. Samtidig ble det for første gang oppstilt noen tekniske krav til utforming av brevkortene, blant annet skulle størrelsen ikke overstige 90 x 140 mm. Når det gjelder sistnevnte justerte Finland størrelsen på sine offisielle brevkort fra samme dato slik at de fikk størrelse tilsvarende UPU's maksimum. Det bør nevnes at det med tiden ble oppstilt ulike krav til utforming og bruk av brevkortene og at brudd på disse kunne utløse straffeporto. Men det er ikke innenfor rammene av denne artikkelen å ta disse med her. På denne tiden var det ikke mulig å sende ubetalte brevkort internasjonalt. Fra Finland var det heller ikke mulig å sende frimerkefrankerte brevkort. Kun offisielle brevkort var gangbare frem til 1.7.1892 da frankeringsplikten ble opphevet til Russland og internasjonalt, det samme ble gjort gjeldende innenlands fra 1.1.1893.

Fra midten av 1892 ble det tydeliggjort at på korrespondanse mellom Finland og Russland var det Russiske regler som var bestemmende. For straffeporto beregnet Russland skyldig beløp i kopek. 1 gullfranc = 0,375 Rbl. I Finland benyttet man begge valutaer, men penni ble primært brukt. På forsendelser fra utlandet ble skyldig beløp beregnet i penni. I Finland kunne portobelagte forsendelser frigis kun ved kontant betaling, i finsk eller russisk mynt. 1 gullfranc = 1 Fmk.

Postkort med 1d (pre-desimal penny) porto fra Sydney FE 3 1912, N.S.W., Australia. Via Helsinki 13.III.12 vi Kuusankoski 14.III.12 til Kouvola 14.III.12

Portotakst 2d gjeldende fra 1.10.1891. 1 d manglende frankering. 1d = 5 centimes deretter 10 centimes straffeporto. Sendt via Russland og slått med Doplatit Granitsa (Straffeporto grensen) 4 kopek.

4 k x 2,67 = 11 penni. Godkjent 11 penni porto forfalt og frigitt av adressat ved kontant betaling.

Fra 1. juli 1892 var bestemmelsene fra Wien kongressen (1891) gjeldende. Fra da ble det mulig å sende ufrankerte brevkort innenfor imperiet og til alle UPU-land. For ufrankerte brevkort ble straffeporto satt til dobbelt brevtakst. For delvis frankerte brevkort var det fortsatt dobbelt manglende beløp som ble oppkrevd.

Oppfølgingen av disse bestemmelsene var mangelfull, og Poststyrelsen måtte repetere retningslinjene to ganger etter at det opprinnelige rundskriv var distribuert.

I en av oppdateringene fra midten av august 1892 oppga Poststyrelsen feil prosedyre for behandling av delvis frankerte brevkort. De viste da til at det også for disse skulle oppebæres dobbelt brevporto for disse. Det ble korrigert i et sirkulære i slutten av september samme år.

I opprinnelig sirkulære fra juni 1892 ble det også angitt enkelte særbestemmelser. Blant annet skulle

underfrankerte brevkort fra Danmark, Norge og Sverige takseres etter egne regler. For eksempel skulle et postkort som kun var frankert med 3 øre takseres med 7 x 2 penni straffeporto. Man beregnet altså straffeporto direkte i penni i tråd med manglende porto i øre. Det tok ikke lang tid før disse særbestemmelsene ble fjernet i et sirkulære i slutten av desember 1892.

Både Finland og Russland praktiserte selvsagt UPU bestemmelse på internasjonal post, innenlands stod man friere. Allikevel introduserte Russland UPU bestemmelsene innenfor imperiet fra 1.juli 1892. Fra 1. januar 1893 opphevet Finland også frankeringsplikten for brevkort innenlands. Fra samme tidspunkt ble de nye UPU reglene for straffeporto innført innenlands. Det vil si dobbel brevtakst for ufrankerte og dobbelt manglende porto i straffeporto for delvis frankerte brevkort.

I Russland og Finland var det ikke tillatt å sende frimerkefrankerte brevkort før i løpet av 1894. I Finland ble forbudet aldri offisielt opphevet, men Russland gjorde det fra 1894.

Før den tid var det kun offisiell helpost som kunne benyttes. For Finlands del betød det at regelen om dobbel brevporto som straffeporto til Russland kun gjaldt for 10 penni helpostkort av 1889 utgaven frem til 1894. Deretter også for frimerkefrankerte eller ufrankerte brevkort. Så kan man jo tolke det dithen at det var mulig å sende frimerkefrankerte brevkort fra Finland allerede fra 1. juli 1892 og i Finland fra 1. januar 1893 da de tilsluttet seg UPU reglene for straffeporto for delvis betalte brevkort. Vi finner en del frimerkefrankerte brevkort sendt før 1894. men, det var på det tidspunktet ingen helpostkort med valør lavere en gjeldende portotakst som var frankeringsgyldige.

10 penni m89 helsakskort fra Tampere 8.1.1897, adressert til St. Petersburg. Disse kortene var ugyldige til Russland. Portotakst 3 kopek. 3 kopek manglende frankering, Straffeporto 14 kopek tilsvarende dobbelt brevtakst som var 7 kopek fra 1.1.1892.

Det er gjort noen noteringer på forsiden, samt vedheftet en blankett ad adresserøk i St. Petersburg.

Fra 1. januar 1899 blir bestemmelsene til Washington-kongressen (1897) også tilpasset behandling av ubetalte brevkort. Dobbelt manglende porto skulle igjen benyttes og regelen fra 1892 bortfalt. Manglende beløp skulle oppgis på forsendelsen i centimes, med betaling i lokal valuta av adressaten for å frigi forsendelsen.

Fra 1. oktober 1907, etter kongressen i Roma (1906), ble reglene nok en gang igjen. Fra nå av skal skyldig beløp angis på forsendelse og ikke manglende beløp som tidligere. Beløpet som skulle belastes var normalt det dobbelte av beløpet som manglet.

Allerede fra 1. juli 1875 innførte Verdenspostforbundet regler om at videresending var avgiftsfri. Det fordret at forsendelsen ikke endret karakter når den ble videresendt. For innenlandske forsendelser videresendt til utlandet var det det dermed kun forskjellen mellom innenriks og utenriks portotakst som skulle betales i straffeporto dersom forsendelsen ikke ble tilleggsfrankert ved videresendingen. Som eksempel betød det i praksis at et innenlands brevkort sendt i for eksempel 1902 og frankert med 10 penni for deretter å bli ettersendt til utlandet så ble straffeporto 10 centimes. Et tilsvarende brevkort frankert med 10 penni og adressert direkte til utlandet ble derimot satt i porto med 20 centimes da frankeringen var ugyldig til utlandet.

Etter 1907 ble ikke gjort flere endringer som gjelder straffeporto i den perioden Russiske frimerker var gyldige i Finland.

1.juli 1875	GPU regler for straffeporto på internasjonale brevforsendelser. Ubetalte eller delvis betalte brev ble påtegnet/stemplet med T (Taxe et payer). Straffeporto utgjør dobbelt manglende porto. Manglende beløp påtegnes forsendelsen.
1.april 1879	Bestemmelsene ble gjort gjeldende for brevkort. Det ble satt krav til utforming av brevkort på internasjonal post.
1.juli 1892	Frankeringsplikten for brevkort oppheves for post til imperiet og utlandet. Ubetalte brevkort takseres som brev. Straffeporto for delvis betalte brevkort utgjør fortsatt dobbelt manglende porto.
1.januar 1893	Frankeringsplikten for brevkort oppheves på innenlands post. Ufrankerte brevkort takseres som brev. Straffeporto for delvis betalte brevkort utgjør fortsatt dobbelt manglende porto.
1.januar 1899	Regelen om at ubetalte brevkort takseres som brev oppheves for internasjonal post. Heretter gjelder dobbelt manglende beløp for brevkort, ubetalte som delvis betalte.
1.april 1899	Regelen om at ubetalte brevkort takseres som brev oppheves også innenlands. Heretter gjelder dobbelt manglende beløp for brevkort, ubetalte som delvis betalte.
1.oktober 1907	Skyldig beløp påtegnes forsendelsen.